

ONDERZOEK DOEN IN DE VORM VAN EEN PLG WERKT!

OBS DE MARKESTEEN ONDERZOCHT HAAR EIGEN ONDERZOEKSAANPAK

Om de kwaliteit van het onderwijs te verbeteren is onderzoek onmisbaar; daarom werden academische opleidings-scholen opgericht (zie het artikel van Edith ten Berge over Samen opleiden en Professionaliseren elders in deze Veerkracht). In het voorjaar van 2022 was het tijd voor vernieuwing: met het profiel Samen Onderzoeken: profilering van onderzoeksscholen, vastgesteld door penvoerders van de samenwerkings-verbanden van Hogeschool KPZ, werd de academische opleidingsschool ‘onderzoeksschool’. Good practices kunnen andere scholen inspireren en ondersteunen. Daarom wordt in deze rubriek een onderzoeksschool uitgelicht. Deze keer OBS De Markesteen.

PROFESSIELE LEERGEMEENSCHAP

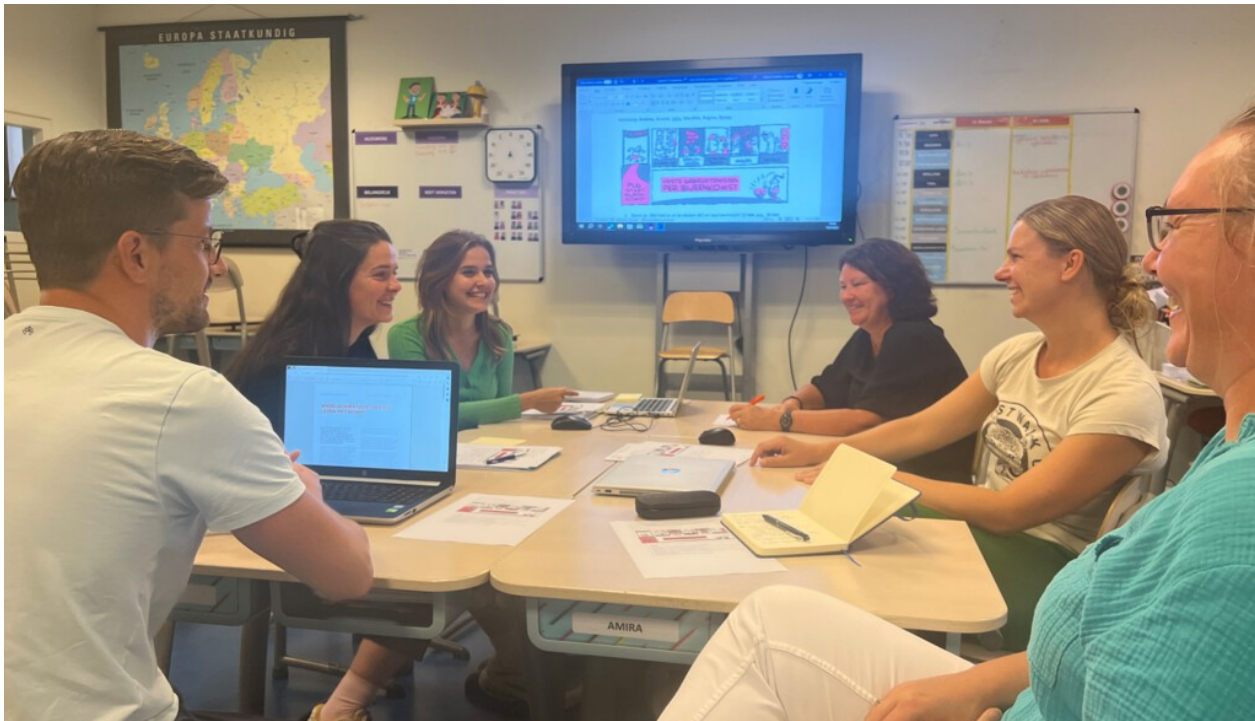
Bij OBS de Markesteen staat onderzoek hoog op de agenda. De school werkt al jaren met een onderzoeksgroep en dit jaar wordt onderzocht *hoe* de onderzoeksgroep werkt. Sinds afgelopen schooljaar wordt er namelijk gewerkt in de vorm van een Professionele LeerGemeenschap (PLG): ‘De wijze van een PLG maakt het makkelijker om systematisch te werken,’ aldus Regina Frederiks, onderzoekskoördinator op De Markesteen, ‘en dat past bij het doen van onderzoek, want in feite is onderzoek doen niets anders dan systematisch werken.’ Waarom deze werkwijze zo goed bevalt en waarom het bijdraagt aan de onderzoekscultuur van de school bespreken we met drie leden van de onderzoeks-PLG: Regina zelf, groepsleraar Andrea Jansink en instituutsonderzoeksbegeleider (job’er) Mariëlle Elburg van Hogeschool KPZ.

De onderzoeks-PLG bestaat verder nog uit twee leraren van de Markesteen en de vierdejaarsstudent (wpo’er) van Hogeschool KPZ. Onder de leraren is een aantal oud-KPZ-studenten. Dat is prettig, want zij zijn al bekend met het doen van onderzoek en met het concept van de onderzoeksschool.

WERKWIJZE

Mariëlle over het werken in de PLG op de Markesteen: ‘We hebben vorig jaar tweeledig onderzoek gedaan binnen de PLG. Naast het inhoudelijke onderzoek naar vakoverstijgend werken, hebben we onderzoek gedaan naar het werken in een PLG op zich: wat is een PLG? Wanneer ben je een PLG? Waar moet je dan aan voldoen? De opbrengsten hebben inzicht gegeven in de manier waarop een PLG werkt.’

De keuze om als PLG te gaan werken is een weloverwogen keuze op de Markesteen. Binnen een school is vaak veel kennis en ervaring aanwezig, maar die wordt vaak onvoldoende effectief gedeeld. Een PLG stelt collega’s in staat systematisch kennis te delen en te benutten. Dat zorgt ervoor dat je niet snel in discussies verzandt en dat de groep sneller tot resultaat komt (Bruns & Bruggink, 2016). ‘De bijeenkomsten van de PLG worden volgens een cyclus vormgegeven en er is een vaste structuur,’ beaamt Regina. ‘Als de samenstelling van de PLG verandert of als we bijvoorbeeld geen student hebben, blijft de PLG bestaan en kunnen we het voorgenomen onderzoek gewoon uitvoeren.’ Andrea vult aan: ‘Die cyclus zorgt ervoor dat het proces stabiel en meer gestructureerd verloopt. Dat werkt niet alleen prettig, het biedt ook kansen voor de borging van de onderzoeksopbrengsten. Veranderingen worden namelijk goed onderbouwd doorgevoerd.’

Het is inderdaad bekend dat de borging van onderzoek vaak een ondergeschoven kindje is en het werken in een PLG-structuur hierbij kan helpen. Zo kan een PLG een motor voor verandering zijn. Het werken in een PLG is bovendien een laagdrempelige manier om aan verandering in de school te werken: het is een natuurlijke omgeving voor leraren om zich verder te ontwikkelen en het levert werkplezier op (Bruns & Bruggink, 2016). Er zitten dus meerdere voordelen aan het werken in een PLG. Door zelf onderzoek te doen naar deze werkvorm, blijft het niet bij het gevoel dat werken in een PLG loont, maar is het ook met theorie onderbouwd.

VERSCHILLENDE ROLLEN

Haar rol als iob'er beschrijft Mariëlle als die van een 'critical friend': 'Ik stel kritische vragen. Ik kan van een afstandje naar het proces kijken en zorgen dat iedereen scherp blijft op de stappen in het onderzoek.' Zo heeft Mariëlle ook bijgedragen aan het inhoudelijke onderzoek naar vakoverstijgend werken. De wpo-student, die begeleid wordt door onderzoekscoördinator Regina, had een prominente rol in dit onderzoek, maar door de samenwerking in de PLG hebben de teamleden het onderzoek van de student kunnen versterken. De focus van het onderzoek van de student lag op de onderbouw, terwijl de andere PLG leden hebben gekeken naar andere jaargroepen.

Door gezamenlijk literatuuronderzoek te doen, zijn zij met elkaar tot een beschrijving gekomen van wat vakoverstijgend werken voor hen is en wat dat zou kunnen betekenen voor de leerlingen van de Markesteen. 'Door dit onderzoek ligt er nu een onderbouwde visie op vakoverstijgend werken. Dit maakt het voor een volgende student ook makkelijker om aan te haken bij dit onderwerp', aldus Andrea. 'Het is echt een meerwaarde voor de student om in de structuur die de PLG biedt het onderzoek te doen.'

ONDERZOEKENDE HOUDING

De leden van de PLG hebben allemaal affiniteit met onderzoek, met het kritisch durven kijken naar het onderwijs dat ze (willen) bieden. Vanuit deze interesse én met een gerichte vraag, duik je haast als vanzelf de literatuur in. Zo ontstaat er gedeelde kennis. 'Dat krijg je niet als je puur vanuit ervaring praat. Die ervaring is natuurlijk niet verkeerd, maar door meer literatuur te lezen, ontdek je nieuwe kennis. Daarbij komt dat iedere bijeenkomst door een ander teamlid wordt voorbereid en geleid. De voorbereiding is erg belangrijk,' vertelt Regina. 'Het wisselende voorzitterschap werkt heel goed,' vult Andrea aan. 'Iedereen voelt zich op deze manier verantwoordelijk.' Een gedegen voorbereiding zorgt ervoor dat je goed nadenkt over wat het doel is van de bijeenkomst.

Het zorgt voor actieve betrokkenheid bij iedereen en het helpt om van perspectief te wisselen. Dit zijn kenmerken van een onderzoekende houding. Het heeft ook geholpen dat het hele team een presentatie over het verandermodel van Knoster heeft bijgewoond. 'De presentatie leidde tot veel herkenning binnen het team. We kwamen tot gezamenlijke inzichten en dat praat makkelijker als we binnen de school veranderingen willen doorvoeren,' aldus Regina.

ONDERZOEKSCULTUUR IN DE SCHOOL

De school is inmiddels zover dat het participeren in een werkgroep voor iedereen een vanzelfsprekend onderdeel is van zijn functie. Dat het team zich wil ontwikkelen, wordt duidelijk uitgedragen. 'Als je iets nieuws gaat implementeren, moet je je hebben ingelezen en je ideeën onderbouwd hebben,' vindt het team op de Markesteen. Die onderbouwing hoeft niet zo stevig als dat in de PLG gebeurt, maar er wordt niet meer 'zomaar' iets uitgetest; er moet eerst meer achtergrondinformatie bekend zijn. Zo werkt het team gestaag aan het versterken van de onderzoekscultuur in de school.

Voor het versterken van een onderzoekscultuur is de rol van directeur Jorien Griffioen van groot belang. De visie van de school wordt uitgedragen door de directeur: zij heeft onder andere een belangrijke rol als facilitator. Zij biedt niet alleen uren voor de werkgroepen, maar ook voor kennisdeling tijdens teamvergaderingen: de opbrengsten van onderzoek in de school worden gedeeld met het hele team, waardoor het onderzoek ook door het hele team gedragen wordt. Dat brede draagvlak zorgt er vervolgens weer voor dat het onderzoek een blijvende plek krijgt in het onderwijs van de Markesteen. Onderzoeksresultaten worden ook gedeeld met ouders en leerlingen. Zij worden op de hoogte gehouden en waar mogelijk ook betrokken bij het onderzoek. Leerlingen participeren in het onderzoek bij het uitproberen van het ontwerp en geven vervolgens feedback op het ontwerp. 'Alles wat we doen, moet zijn om het onderwijs beter te maken voor het kind. Het moet passend zijn bij onze visie.'

OLIEVLEK

De PLG heeft inmiddels gewerkt als een olievlek, zien Regina en Andrea. In alle werkgroepen zit iemand uit de PLG; de PLG-aanpak is de onderzoeksgroep zo goed bevallen, dat de Markesteen voornemens is om in alle werkgroepen op deze manier te gaan werken. De inhoudelijke uitdaging voor dit schooljaar is om wereldoriëntatie aan taal te verbinden, een van de thema's binnen vakoverstijgend werken. In de middenbouw heeft de wpo-student hier nu een start mee gemaakt. 'Sommige collega's vinden het spannend,' vertelt Andrea, 'maar de PLG gaat daarin ondersteunen. Dan durven collega's het wel aan. De hoop is dan dat ze het op den duur zelf gaan oppakken.'

SAMEN ONDERZOEKEN

Samen Onderzoeken heeft als ambitie om door middel van onderzoek een bijdrage te leveren aan het opleiden van professionals en het beïnvloeden, verbeteren en vernieuwen van onderwijs en de beroepspraktijk. De academische opleidingsscholen worden daarmee doorontwikkeld tot onderzoeksscholen waarbij onderzoek gedragen wordt door het hele team en in samenwerking met partners en Hogeschool KPZ. Op onderzoeksscholen wordt systematisch gewerkt aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs voor leerlingen en het opleiden van (aanstaande) leraren door gezamenlijk te werken aan het versterken van hun onderzoekend vermogen en aan de onderzoekscultuur van de school. Onderwijsprofessionals (directeuren, leraren, studenten, pedagogisch professionals, ...) met een sterk onderzoekend vermogen kunnen onderzoek doen en gebruiken om hun eigen beroepspraktijk te versterken. Een onderzoekscultuur is daarvoor voorwaardelijk.

MEER INFORMATIE

Voor het profiel Samen Onderzoeken: profilering onderzoeksscholen kun je mailen naar Marieke Pillen (m.pillen@kpz.nl) of Shirine Bousaid (s.bousaid@kpz.nl)

Ben je als onderzoeksschool geïnteresseerd in Samen Onderzoeken of wil je onderzoeksschool worden? Neem dan contact op met Edith ten Berge (e.tenberge@kpz.nl)

Wil je onderzoekscoördinator worden of ben je geïnteresseerd in het doen en gebruiken van onderzoek ter verbetering van de kwaliteit van het onderwijs? Ieder jaar start er een professionaliseringstraject en in netwerkbijeenkomsten voor ervaren onderzoekscoördinatoren worden de nieuwste inzichten op het gebied van onderzoek gedeeld. Voor meer informatie kun je terecht bij Marieke Pillen (m.pillen@kpz.nl)

OVER DE AUTEURS

Shirine Bousaid is junior docent-onderzoeker bij het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ. Daarnaast is zij instituutsonderzoeksbegeleider (iob'er) en betrokken bij de professionalisering van de onderzoekscoördinatoren.

Marieke Pillen is als hogeschooldocent en onderzoeker werkzaam bij het Kennis- en Innovatiecentrum van Hogeschool KPZ. Zij is betrokken bij het profiel Samen Onderzoeken en bij de professionalisering van de onderzoekscoördinatoren.

LITERATUUR

Bruns, M., & Bruggink, M. (2016). *Starten met een Professionele LeerGemeenschap. PLG-Teams in het onderwijs*. Bazalt.